

EU:s utvecklingspolitik

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta utlåtande kommissionens grönbok om EU:s utvecklingspolitik till stöd för en socialt integrerande tillväxt och hållbar utveckling – att göra EU:s utvecklingspolitik effektivare, KOM(2010) 629. Syftet med grönboken är att inleda en debatt om hur EU bäst kan hjälpa utvecklingsländerna att åstadkomma ett snabbare genomförande av miljöutvecklingsmålen och hur EU kan bidra till att det skapas nya möjligheter som kan minska fattigdomen. Grönboken är uppbyggd kring fyra huvudmål som EU och dess medlemsstater ska samverka om, nämligen att

- se till att EU:s utvecklingspolitik blir effektivare
- främja en ökad och mer socialt integrerande tillväxt i utvecklingsländerna
- skapa en hållbar utveckling som främjar utveckling
- uppnå varaktiga resultat på områdena jordbruk och livsmedelstrygghet.

Utskottet är positivt till att kommissionen öppnar för en bred diskussion om EU:s utvecklingspolitik. Utskottet anser att förklaringen Europeiskt samförstånd om utveckling från 2005 ger en bra grundstruktur för EU:s utvecklingspolitik men att det finns skäl att kontinuerligt se över EU:s utvecklingspolitik i syfte att identifiera vilka områden som kan behöva reformeras eller kompletteras för att anpassa den till dagens och framtidens förutsättningar.

Vid sin granskning av grönboken har utskottet valt att särskilt fokusera på behovet av att göra utvecklingspolitiken effektivare och mer resultatfokuserad, vikten av socialt integrerande och hållbar tillväxt samt tre tematiska, tvärgående frågor inom ramen för EU:s utvecklingspolitik: demokrati och mänskliga rättigheter, miljö och klimat samt jämställdhet och kvinnors utveckling, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Utskottet föreslår att utlåtandet läggs till handlingarna. I utlåtandet finns ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Grönbokens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets granskning	7
Särskilt yttrande	13
Grönbok om EU:s utvecklingspolitik (MP, V)	13
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Grönbok om EU:s utvecklingspolitik

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Stockholm den 16 december 2010

På utrikesutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Urban Ahlin (S), Walburga Habsburg Douglas (M), Carina Hägg (S), Kent Härstedt (S), Mats Johansson (M), Carin Runeson (S), Fredrik Malm (FP), Olle Thorell (S), Kerstin Lundgren (C), Kenneth G Forslund (S), Christer Winbäck (FP), Désirée Pethrus Engström (KD), Hans Linde (V), Ulrik Nilsson (M) och Valter Mutt (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Europeiska kommissionen antog den 10 november 2010 grönboken EU:s utveckling till stöd för en socialt integrerande tillväxt och en hållbar utveckling – att göra EU:s utvecklingspolitik effektivare KOM(2010) 629. En engelsk språkversion av grönboken inkom till riksdagen samma dag. I svensk språkversion inkom grönboken till riksdagen den 12 november 2010. Grönboken bordlades av kammaren den 16 november och hänvisades till utrikesutskottet den 17 november för granskning.

Grönboken var föremål för diskussion vid biståndsministrarnas möte under EU:s utrikesråd (FAC) den 9 december 2010. Inför FAC informerade biståndsminister Gunilla Carlsson utrikesutskottet om grönboken vid en föredragning den 2 december 2010. Samråd med EU-nämnden inför mötet ägde rum den 8 december.

I Europaparlamentet har grönboken remitterats till utskottet för medborgarskap, styresformer, institutionella frågor och yttre förbindelser (Civex). Civex förväntas fatta beslut i ärendet den 8 april 2011. En granskning av grönboken har inletts i andra nationella parlament i EU:s medlemsländer.

Den 13 december inkom en faktapromemoria (2010/11:FPM42) om grönboken till riksdagen, vilken anmäldes i kammaren den 15 december. I faktapromemorian välkomnar regeringen grönboken, som den anser tar upp viktiga frågor som biståndseffektivitet, transparens, samstämmighet, klimatförändringar, innovation, näringslivsutveckling, energiförsörjning och tryggad livsmedelsförsörjning, liksom vikten av att främja socialt integrerande ekonomisk tillväxt i utvecklingsländerna. Regeringen anser att EU:s utvecklingspolicy från 2005 fortsatt bör vara en viktig grund för EU:s utvecklingspolitik. Grönboken tar dock, enligt regeringen, upp många viktiga och aktuella frågor som kan komplettera utvecklingspolicyn från 2005.

Utskottet väljer att nedan redovisa några bakgrundsuppgifter inför sin behandling av grönboken och en sammanfattning av denna för att därefter i sin granskning i första hand inrikta sig på förhållandet mellan grönboken och det europeiska samförståndet samt de områden som grönboken fokuserar på.

Bakgrund

EU:s utvecklingspolitik grundar sig på en gemensam förklaring, Europeiskt samförstånd om utveckling, som undertecknades av rådets och kommissionens ordförande samt Europaparlamentets talman den 20 december 2005.¹ Denna förklaring förhandlades fram med utgångspunkt från ett för-

¹ The European Consensus on Development (2006/C46/01).

slag som kommissionen lade fram i juli 2005 (KOM/2005/311). I förklaringsen slås fast att unionens främsta och övergripande mål för utvecklings-samarbetet är fattigdomsutrotning i samband med en hållbar utveckling, bl.a. i syfte att uppnå millennieutvecklingsmålen (MDG).

EU:s utvecklingspolitik bygger på Parisdeklarationen om biståndseffektivitet från 2005, som stöddes av mer än 100 länder och ett stort antal multilaterala organ. I Parisdeklarationen anges att givarna bör medverka till att utvecklingssamarbetet anpassas till samarbetsländernas prioriteringar och att system och procedurer samordnas bättre och förenklas. Givarna bör även medverka till en bättre arbetsfördelning både när det gäller länder och sektorer, utöka andelen programstöd, utöka avbindningen och förstärka systemen för att mäta utvecklingsresultat. Deklarationen består av åtaganden på tolv områden och en genomförandeplan till 2010 antogs. Därefter har uppföljningsmöten ägt rum. Vid mötet i Accra, Ghana, 2008 antogs en handlingsplan för att påskynda och fördjupa genomförandet. OECD arbetar för närvarande med en uppföljning av genomförandet av Parisdeklarationen och avser att publicera en uppföljningsrapport inför nästa internationella möte om biståndseffektivitet som äger rum i Seoul 2011.

Utrikesutskottet beslutade i februari 2006 att genomföra en studie av Sveriges deltagande i EU:s biståndspolitik. Uppföljningen var en del i utskottets kunskapsfördjupning när det gäller EU:s biståndspolitik. En av de frågor som belystes i uppföljningen gällde problemen med jämställdhetsintegrering i EU:s utvecklingssamarbete. Utrikesutskottet förutsatte i sina överväganden med anledning av uppföljningen att regeringen skulle verka för att jämställdhetsintegreringen får ett tydligt genomslag i EU:s utvecklingssamarbete.

Genom Lissabonfördragets ikraftträdande har utvecklingsbiståndet fått plats bland EU:s centrala målsättningar, och i artikel 208 anges det att det främsta målet för unionens politik för utvecklingssamarbete ska vara att minska och på sikt utrota fattigdom samt att unionen ska ta hänsyn till målen för utvecklingssamarbetet vid genomförande av politik som kan påverka utvecklingsländerna.

Under 2010 antog unionen en ståndpunkt till stöd för millennieutvecklingsmålen, i vilken den bl.a. bekräftar unionens kollektiva mål om att anslaget till bistånd ska uppgå till 0,7 % av bruttonationalprodukten 2015.

Den 19 oktober 2010 antog kommissionen en grönbok om EU:s budgetstöd till tredjeländ i framtiden KOM(2010) 586. Denna grönbok behandlas i utrikesutskottets utlåtande 2010/11:UU4.

Grönbokens huvudsakliga innehåll

I grönboken anges att fattigdomsbekämpning ingår bland EU:s centrala värderingar, mål och intressen. Att verkligen lyckas uppnå millennieutvecklingsmålen måste, enligt kommissionen, vara EU:s absolut viktigaste prioritering. Det europeiska samförståndet om utveckling innehåller de viktigaste principerna för vägen framåt.

Av grönboken framgår att en översyn av de framsteg som gjorts hittills när det gäller millennieutvecklingsmålen visar att man måste stödja utvecklingsländerna ännu mer i deras arbete för att uppfylla målen. Det rör sig då inte bara om nivåerna på det offentliga utvecklingsbiståndet, utan frågan om hur bistånd beviljas och används är minst lika viktig. Bistånd är inte en universallösning utan bara ett av de finansiella flöden som går till utvecklingsländerna. Biståndet ska användas till att åtgärda orsakerna till fattigdom och dess symtom och i första hand vara en katalysator för utvecklingsländerna att skaffa sig en egen förmåga att generera en socialt integrerande tillväxt och mobilisera sina resurser till stöd för fattigdomsbekämpningsstrategier.

Syftet med grönboken är att inleda en debatt om hur EU bäst kan hjälpa utvecklingsländerna att åstadkomma ett snabbare genomförande av millennieutvecklingsmålen och hur EU kan bidra till att det skapas nya möjligheter som kan minska fattigdomen.

Grönboken är uppbyggd kring fyra huvudmål som EU och dess medlemsstater ska samverka om, nämligen att

- se till att EU:s utvecklingspolitik blir effektivare
- främja en ökad och mer socialt integrerande tillväxt i utvecklingsländerna
- skapa en hållbar utveckling som främjar utveckling
- uppnå varaktiga resultat på områdena jordbruk och livsmedelstrygghet.

Det samråd som initieras genom grönboken kommer att ligga till grund för de förslag till en modernisering av EU:s utvecklingspolitik som kommissionen planerar att lägga fram under andra halvåret 2011 och för andra policyrelaterade initiativ som kan komma att läggas fram på detta område.

Utskottets granskning

Utskottet är positivt till att kommissionen öppnar för en bred diskussion om EU:s utvecklingspolitik. Kommissionens grönbok om EU:s utveckling till stöd för en socialt integrerande tillväxt och en hållbar utveckling tar upp en rad viktiga och angelägna frågor som effektivitet och resultatuppfyllelse i biståndet, ökad och socialt integrerande tillväxt i utvecklingsländerna, hållbar utveckling, klimat, energi samt jordbruk och livsmedelssäkerhet.

Utskottet konstaterar att EU:s utvecklingspolitik grundar sig på den gemensamma förklaringen Europeiskt samförstånd om utveckling från 2005. Utskottet har tidigare, bl.a. i sitt betänkande 2005/06:UU10, lyft fram Europeiskt samförstånd om utveckling och välkomnat att det där slås fast att unionens främsta och övergripande mål för utvecklingssamarbetet är fattigdomsutrotning i samband med en hållbar utveckling, bl.a. i syfte att uppnå millennieutvecklingsmålen. Utskottet har konstaterat att det finns tydliga beröringspunkter mellan Sveriges politik för global utveckling och politiken för EU:s utvecklingssamarbete.

Utskottet vidhåller att Europeiskt samförstånd om utveckling ger en bra grundstruktur för EU:s utvecklingspolitik. Europeiskt samförstånd om utveckling omfattar en viktig gemensam värdegrund med grundläggande principer om bl.a. ägarskap och partnerskap, fördjupad politisk dialog, deltagande från det civila samhället, jämställdhet och fortlöpande engagemang för att hindra staters sönderfall. Utvecklingsländerna har själva huvudansvaret för sin utveckling, men EU delar ansvaret för gemensamma ansträngningar som görs inom ramen för partnerskap. Utskottet understryker betydelsen av att denna värdegrund och dess grundläggande principer har ett praktiskt och konkret genomslag i EU:s biståndsinsatser.

Omvärlden förändras dock kontinuerligt. Nya utmaningar och svårigheter framträder. Sedan överenskommelsen om det europeiska samförståndet antogs har världen exempelvis ställts inför en global ekonomisk och finansiell kris. Redan bräckliga ekonomier som utvecklingsländernas hör till dem som drabbats hårdast av krisen. Kopplingarna mellan utvecklingsfrågor och möjligheterna att bemöta globala problem som klimatförändring, terrorism, sjöröveri, olaglig handel och kriminalitet blir allt tydligare. Ytterligare krafttag krävs för att millennieutvecklingsmålen ska kunna uppnås i tid. Det finns därför skäl att kontinuerligt se över EU:s utvecklingspolitik i syfte att identifiera vilka områden som kan behöva reformeras eller kompletteras för att anpassa den till dagens och framtidens förutsättningar.

Utskottet poängterar vikten av att subsidiaritetsprincipen efterlevs och har därför vid sin granskning av grönboken gjort en preliminär subsidiaritetsprövning varvid det har konstaterat att utvecklingsbiståndet genom Lissabonfördraget har fått plats bland EU:s centrala målsättningar. En under-

låtenhet att verka för en mer effektiv biståndspolitik på unionsnivå skulle enligt utskottet stå i strid med fördragets krav och skada medlemsstaternas intressen. Utskottets preliminära bedömning av grönboken är således att den är förenlig med subsidiaritetsprincipen och att något särskilt yttrande i frågan inte är befogat. Utskottet förbehåller sig dock rätten att göra en förnyad prövning när kommissionen återkommer med konkreta förslag.

Utskottet har vid granskningen valt att särskilt fokusera på behovet av att göra utvecklingspolitiken effektivare och mer resultatfokuserad, vikten av socialt integrerande och hållbar tillväxt samt tre tematiska, tvärgående frågor inom ramen för EU:s utvecklingspolitik: demokrati och mänskliga rättigheter, miljö och klimat samt jämställdhet och kvinnors utveckling, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Ett effektivt och resultatriktat utvecklingsamarbete av hög kvalitet är en förutsättning för att EU ska kunna uppnå sitt mål att kunna bidra till att skapa förutsättningar för att fattiga människor själva ska kunna förbättra sina levnadsvillkor. Det är därför angeläget och välkommet att kommissionen fokuserar på att finna formerna för en effektiv utvecklingspolitik.

En väsentlig aspekt är att skapa förutsättningar för ett öppet bistånd, där såväl biståndspartner som allmänhet kan ta del och dra lärdomar av biståndets resultat. Utvecklingsresultaten bör vara utgångspunkten för analys, beslut, dialog och kommunikation om kommande insatser. Processen ska så långt möjligt utgå från samarbetspartnerns system för planering, budgetering, finansiell styrning, upphandling, genomförande, uppföljning och utvärdering samt revision. En god samhällsstyrning är en grundförutsättning för ett effektivt utvecklingsamarbete. Där det finns brister i samhällsstyrningen bör främjande av god samhällsstyrning och systembyggnad ingå som en integrerande del i samarbetet. Ett öppet och transparent bistånd främjar ansvarstagande. Utskottet anser att korruptionsfrågorna bör lyftas fram och högre krav ställas i dialogen med EU:s olika samarbetsparter.

En rättvis och hållbar global utveckling kan bara uppnås genom att många krafter drar åt samma håll. EU har enligt utskottet mycket att bidra med inom de områden som nämns i Europeiskt samförstånd för utveckling och i grönboken. EU är en global aktör vars politik har stor betydelse för omvärlden och inte minst för utvecklingsländer. Bristande samstämmighet för utveckling inom EU får direkta konsekvenser för fattiga länder och människor. Det påverkar också EU:s trovärdighet som global aktör för fred, mänskliga rättigheter, demokrati och fattigdomsbekämpning. Utskottet betonar vikten av att det EU säger och gör i ett sammanhang måste stämma med EU:s agerande i ett annat. Utskottet ser det som en särskild utmaning för EU och kommissionen att försäkra sig om att det finns en samstämmighet inom och mellan de olika politikområden som berörs oavsett om det rör säkerhets-, handels-, jordbruks-, fiske-, folkhälso- och migrationspolitik eller global utveckling.

Samstämmighet ökar effektiviteten, genom att kunskaper från olika områden tas till vara och genom att olika insatser kan förstärka i stället för att motverka varandra. Utskottet är därför positivt till de samordningsmöjligheter som öppnades genom Lissabonfördragets ikraftträdande, inrättandet av posten som hög representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik samt skapandet av den nya s.k. utrikestjänsten. Utskottet anser dock att EU:s utvecklingsinsatser även fortsättningsvis ska komplettera medlemsstaternas egna insatser. Det är viktigt att EU:s utvecklingsinsatser inte överordnas medlemsstaternas. Utskottet betonar även efterlevnad av EU:s uppförandekod om komplementaritet och arbetsfördelning inom utvecklingspolitiken (9090/07).

Utskottet konstaterar att även europeiska lokala myndigheter har en viktig plats bland utvecklingspolitikens aktörer, inte minst när det gäller lokal demokrati och decentralisering, och betonar att det är angeläget att även dessa aktörer samordnar och anpassar sina åtgärder i enlighet med Parisdeklarationen.

Som kommissionen konstaterar överstiger finansieringsbehoven för att uppfylla millennieutvecklingsmålen vida de offentliga medel som finns tillgängliga, både på nationell nivå i utvecklingsländerna och på internationell nivå via utvecklingsarbetet och det syd-sydsamarbete som håller på att växa fram. Utskottet ser positivt på att kommissionen undersöker olika innovativa lösningar för att öka de finansiella flödena till utvecklingsländerna, inklusive till finansiering av klimatåtgärder. Denna form av finansiering ska dock inte ersätta traditionella finansieringskällor utan ska vara ett extra tillskott utöver det offentliga utvecklingsbiståndet (ODA).

I maj 2005 antog EU en tidsplan för att medlemsstaterna ska avsätta 0,7 % av BNI till internationellt utvecklingsamarbete senast 2015, med ett mellanliggande samlat mål på 0,56 % senast 2010. Utskottet noterar att inte alla medlemsstater har lyckats att uppnå det mellanliggande målet till 2010 och anser att ytterligare ansträngningar behövs för att säkerställa att samtliga medlemsstater lever upp till sina givna åtaganden om att till 2015 avsätta minst 0,7 % av BNI till internationellt utvecklingsamarbete.

Utskottet anser att det är viktigt att EU fortsätter att tillämpa en mångdimensionell syn på fattigdom, som inkluderar brister i den demokratiska utvecklingen, mänskliga rättigheter och jämställdhetsfrågor och även andra faktorer av ekonomisk, social och miljömässig karaktär. Avsaknad av eller brister inom något av dessa områden utgör ett allvarligt hinder för utveckling. Kampen mot fattigdom förutsätter en balans mellan aktiviteter som syftar till mänsklig utveckling, skydd av naturresurser samt ekonomisk tillväxt och välbefinnande som gagnar fattiga människor.

Utskottet betonar att främjandet av det demokratiska samhället med mänskliga rättigheter och rättsstatens principer som grund ständigt måste vara centralt i allt utvecklingsamarbete.

Ekonomisk tillväxt är avgörande för utveckling, ökat välstånd och fattigdomsminskning. Det finns inga exempel på länder som framgångsrikt bekämpat fattigdom utan långvarig och stabil ekonomisk tillväxt. Hög och uthållig tillväxt är resultatet av en landspecifik kombination av interna och externa tillväxtfrämjande faktorer som kan replikeras. Erfarenheterna visar att en marknadsekonomi, där relativpriser får fungera som huvudmekanism för fördelning och utnyttjande av resurser, är det ekonomiska system som bäst skapar förutsättningar för uthållig tillväxt. Utskottet noterar i sammanhanget att regeringen under 2010 har antagit en policy för ekonomisk tillväxt i det svenska utvecklingsarbetet. I den konstaterar regeringen att för att skapa god utveckling krävs att tillväxten är långsiktigt hållbar, både ekonomiskt, socialt och miljömässigt och att den präglas av en relativt jämn fördelning och därmed bidrar till minskad fattigdom. Störst effekt uppnås när fattiga människor ges möjlighet att delta i, bidra till och dra nytta av ekonomisk tillväxt.

Drivkrafterna bakom en långsiktigt hållbar tillväxt är många och skiljer sig till viss del åt mellan länder. En gemensam förutsättning är dock existensen av ett tillväxtfrämjande institutionellt ramverk. I det inbegrips makroekonomisk och social stabilitet, ett starkt rättsväsen samt öppenhet för handel och utländska direktinvesteringar. Handel kan bidra till ökad konkurrens, stordriftsfördelar genom tillgång till nya marknader, förbättrad tillgång till konsumtions- och insatsvaror samt till ny teknik. Ett livskraftigt inhemskt näringsliv är centralt. Genom ökade förutsättningar för företagare och jordbrukare att handla med omvärlden förbättras deras möjligheter att ta del av globaliseringens fördelar. Ett finansiellt system som är stabilt och transparent skapar förutsägbarhet och incitament för investeringar i utvecklingsländer. Det bidrar på ett betydande sätt till att fattiga länder kan integreras i världsekonomin. Investeringar i infrastruktur, i humankapital såsom hälsa, utbildning och forskning samt teknisk utveckling, som ökar produktiviteten, är nödvändiga förutsättningar för uthållig tillväxt och utveckling. Hälsa och utbildning har en grundläggande betydelse för en hållbar social och demokratisk samhällsutveckling liksom för ekonomisk tillväxt och effektiv fattigdomsbekämpning. Möjligheten till arbete och hållbar ekonomisk försörjning är ofta avhängig god hälsa och adekvat utbildning utifrån livscykelns varierade behov och villkor. Stärkta insatser för hälsa och utbildning är centralt för att nå millenniemålen.

Utskottet välkomnar att kommissionen i grönboken lyfter fram problematiken och möjligheterna som finns inom ramen för hållbar utveckling. Miljö- och klimatförändringar har störst påverkan på människor som lever i fattigdom. Fattiga människor som bor i slumområden, på landsbygden eller i avlägsna områden kan vara särskilt utsatta. Kvinnor och barn drabbas oftast värst. Utskottet delar kommissionens uppfattning att det är angeläget att klimatsäkra biståndet. Särskild uppmärksamhet bör enligt utskottet ges åt anpassning till klimatförändringarna, bl.a. genom bevarande av biologisk mångfald och förebyggande av naturkatastrofer samt

genom tekniköverföring. Användning av miljömässigt hållbar energi och energieffektivisering bör stimuleras och frågor om miljö och säkerhet samt vatten, bl.a. samarbete kring delade vattenresurser, lösas.

En väl fungerande förvaltning och lagstiftning om miljö- och klimataspekter i utvecklingsländer gynnar människor som lever i fattigdom och har stor betydelse för fattigdomsbekämpning. Genom att bidra till goda miljöförhållanden ökar möjligheterna till ekonomisk tillväxt och välfärd och därmed indirekt till trygghet, social jämlikhet, jämställdhet och fred. Fungerande och motståndskraftiga ekosystem, som tillhandahåller både skydd mot klimatförändringar och miljökatastrofer, och tjänster som bidrar till en diversifierad försörjning, är en viktig komponent för att stärka motståndskraft och utvecklingspotential hos människor som lever under fattiga förhållanden. Kunskapen om och verktygen för att integrera biologisk mångfald i utvecklingssamarbetet och fattigdomsbekämpningen behöver förbättras och tillgängliggöras.

Anpassning till klimatförändringens effekter och katastrofriskreducering är avgörande för utvecklingsländernas möjlighet att möta den dubbla utmaning som klimatförändring och fattigdom utgör. Anpassningsåtgärder krävs bl.a. inom områden som vatten, fiske, jord- och skogsbruk, hälsa, infrastruktur, energi, industri och stadsutveckling. En övergripande prioritering för utvecklingssamarbetet kring miljö och klimat är att öka utsatta människors och länders förmåga till anpassning och riskhantering.

Tillgång till energi, livsmedel och vatten av god kvalitet är grundläggande förutsättningar för ekonomisk och social utveckling. Klimatförändringarna riskerar dock att påverka tillgången negativt. Förbättrad energi- och vattenförsörjning, grön ekonomi och i möjligaste mån hållbara, koldioxidsnåla lösningar, tryggad livsmedelsförsörjning, integrerande vattenresurshantering och förbättrad förvaltning bör därför prioriteras enligt utskottet.

Utskottet har tidigare i bl.a. betänkande 2009/10:UU10 lyft fram behovet av fortsatta reformer av EU:s jordbrukspolitik och budget i en marknadsorienterad riktning och att landsbygds- och jordbruksutveckling prioriteras i arbetet för fattigdomsbekämpning. Syftet måste vara att stimulera en ökad produktion, hållbar livsmedelsförsörjning och hållbar ekonomisk utveckling i samarbetsländerna. Utskottet anser att det är viktigt att fortsätta att kraftigt sänka tullar och handelsstörande subventioner på jordbruksområdet samt att alla former av exportstöd elimineras.

Merparten av de människor som lever i den djupaste fattigdomen i världen är kvinnor och flickor. Kvinnor har generellt sett lägre inkomster än män och förfogar sällan över egen egendom och kapital, men står samtidigt ofta för livsmedelsförsörjningen och utgör en majoritet av arbetskraften inom jordbruket. De ansvarar ofta för både avlönat och oavlönat arbete inklusive vårdande arbete i hemmet. Fattigdom tenderar att förstärka könsdiskriminering och ojämlika relationer mellan könen. Detta i sin tur påverkar kvinnors och flickors hälsa negativt och hindrar dem från att utbilda

sig och delta i ekonomisk och politisk verksamhet. Kvinnor och flickor ses inte heller som förändringsaktörer och som drivkrafter i samhällsutvecklingen i samma utsträckning som män och pojkar.

Fattigdomen minskar när kvinnor deltar i ekonomin och har tillgång till resurser och tillträde till fungerande marknader. Kvinnor måste därför ha god hälsa, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa, och ges möjlighet att försörja sig oavsett civilstatus. Detta innebär att investeringar i och stöd till näringslivsutveckling för kvinnor i samarbetsländerna är centralt. Kvinnors yrkesfärdigheter och möjligheter att starta och driva företag måste stärkas och könsdiskriminering på arbetsmarknaden måste motverkas. Utveckling av näringslivet i partnerländer är av stor vikt både för kvinnors entreprenörskap och för deras möjlighet till lönearbete med anständiga villkor.

En mycket viktig del i arbetet är att undanröja juridiska och kulturella hinder för kvinnors äganderätt, tillgång till naturresurser, lika rätt vid skilsmässa och vad gäller arv och icke-diskriminering på arbetsmarknaden. Kvinnors tillgång till hållbara energikällor ska också främjas.

Jämställdhet är inte enbart en kvinnofråga utan omfattar såväl män och kvinnor som pojkar och flickor. Attityder och värderingar kring könsroller och fördelningen av makt upprätthåller könsdiskriminering. Det tar sig bl.a. uttryck i könsförtryckande beteenden, exempelvis olika former av könsrelaterat våld mot kvinnor och flickor inklusive det utbredda sexuella våldet och andra kränkningar av deras sexuella och reproduktiva rättigheter. Arbetet måste därför riktas till såväl fattiga kvinnor och flickor, män och pojkar som till insatser som syftar till att förändra institutioner, samhällsstrukturer, normer och attityder.

Utskottet anser att EU även fortsättningsvis måste driva på för ökad jämställdhet och kvinnors utveckling, inklusive en förstärkning av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Utskottet konstaterar att trots att bristen på SRHR fortsätter att vara en av de vanligaste orsakerna till sjukdom och död bland fattiga kvinnor så förblir frågor som rätten till preventivmedel och abort kontroversiella. Det gäller också frågor som rör homo- och bisexuellas samt transpersoners rättigheter. Utskottet anser att EU kan bidra med ett tydligt mervärde genom att förstärka insatserna för SRHR och homo- och bisexuellas samt transpersoners rättigheter inom ramen för sin utvecklingspolitik.

Kommissionens grönbok har i övrigt inte gett upphov till någon särskild hantering eller några ytterligare iakttagelser.

Särskilt yttrande

Grönbok om EU:s utvecklingspolitik (MP, V)

Hans Linde (V) och Valter Mutt (MP) anför:

Vi i Miljöpartiet och Vänsterpartiet ser med stor oro på att EU:s medlemsstater inte lever upp till sina åtaganden när det gäller internationellt utvecklingssamarbete. Inom unionen upprättades ett delmål om att de 15 ”gamla” medlemsstaterna skulle avsätta 0,56 % av BNI i internationellt utvecklingssamarbete till 2010 och att de 12 nya medlemsstaterna skulle avsätta 0,17 % samma år. Inga av dessa mål har uppfyllts.

Nätverket Concord, som samlar 1 600 frivilligorganisationer som arbetar med utvecklingsfrågor, visade dessutom i sin rapport ”Lighten the load” att flera medlemsstater, bl.a. Italien, Grekland och Portugal, fortfarande i hög utsträckning använder sig av bundet bistånd i strid med internationella åtaganden. Därutöver gör flera medlemsstater mycket stora avräkningar från biståndsramen. I t.ex. Österrike uppgick avräkningarna till 52 % av biståndsbudgeten 2008, avräkningarna i Slovakien uppgick till 33 % samma år och i Tyskland till 26 % etc. Det bundna biståndet och de omfattande avräkningarna innebär stora kvalitetsproblem som vi anser måste uppmärksammas. Tyvärr konstaterar vi att när det kommer till avräkningar utgör Sverige inget föregångsland, tvärtom har länder som Luxemburg och Irland valt att ha en betydligt mer restriktiv syn på avräkningar än den borgerliga regeringen i Sverige.

I dag ser vi att allt fler medlemsstater, inklusive Sverige, avsätter en allt större del av sina biståndsbudgetar för klimatåtgärder i syd på bekostnad annat utvecklingsarbete. Miljöpartiet och Vänsterpartiet lyfte tillsammans med Socialdemokraterna fram behoven av additionella satsningar utöver enprocentsmålet för biståndet för att möta klimatförändringarna i vår motion 2010/11:U300 ”Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd”. Där skrev vi: ”Stor kraft bör ägnas åt att driva på det internationella klimatarbetet för att öka miljö rättvisan. Vi vill att Sverige ska ge minst 1 procent av BNI i bistånd. För oss rödgröna är det otänkbart att finansiering av klimatåtgärder i fattiga länder går ut över fattigdomsbekämpningen. Biståndet behövs mer än någonsin för att bekämpa fattigdom och skapa positiv utveckling i en värld som drabbas allt hårdare av ett förändrat klimat. Detta är ett avgörande ställningstagande för att skapa förtroende från de fattiga länderna i klimatförhandlingarna. Därför anser vi att regeringen bör verka internationellt för att få till stånd nya medel och finansieringsformer för internationella klimatåtgärder. Resurser kan exempelvis komma från en global handel med utsläppsrätter och/eller internationella avgifter på utsläpp från flyg och sjöfart. Vi vill stärka finansieringen av klimatåtgärder i fattiga länder med 250 miljoner kronor 2012.” Behovet av additionella klimatinsatser gäller självklart alla biståndsgivare, inte minst inom EU.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet vänder sig också mot flera delar av skrivningarna om ekonomisk tillväxt i utskottets betänkande, som verkar mer utgå från de borgerliga partiernas ideologiska föreställningar än från fakta och erfarenhet av utvecklingsarbete. Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att Sveriges utvecklingspolitik ska utgå från fattigdomsbekämpning och de fattigas rättigheter, såsom det uttryckts i PGU, politik för global utveckling. Vi menar att ett ensidigt fokus på ekonomisk tillväxt strider mot dessa perspektiv. Vi kan i dag i världen se en lång rad länder med hög tillväxt utan att det innebär att fattigdomen minskar eller att respekten för att de mänskliga rättigheterna ökar. Tillväxt minskar fattigdom först när den kombineras med satsningar på välfärd, samhällsinvesteringar och rättvis omfördelning av resurser. Däremot vet vi att insatser för att bekämpa fattigdom i sig skapar tillväxt.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Kommissionens grönbok EU:s utvecklingspolitik till stöd för en socialt integrerande tillväxt och en hållbar utveckling – att göra EU:s utvecklingspolitik effektivare, KOM(2010) 629.